

УДК 327.5(569.4)»20»+351.01:327(100)

DOI: 10.24144/2078-1431.2024.1(32).59–77

Віталій Андрейко,

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій,
декан факультету історії та міжнародних відносин*

Неля Пітра,

*викладач кафедри полікультурної освіти та перекладу
факультету історії та міжнародних відносин*

Андрій Міхеев,

*студент 4-го курсу спеціальності 291 «МВСКРС» освітньої програми
«Міжнародні відносини» факультету історії та міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ВІЙНА РОСІЇ В ЄВРОПІ І АРАБО-ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ КОНФЛІКТ ЯК ЧИННИКИ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Палестино-ізраїльський конфлікт витіснив інформаційні новини про війну в Україні з першого місця світових подій. Увага світової спільноти, громадської думки почала розриватися між кількома жертвами агресії. Більше того, наша країна стала фактично заручницею міжпартійних дебатів у США (демократи та республіканці), які розгорнулися у передвиборну гонку навколо України та Ізраїлю.

Загалом атака Хамас на Ізраїль одразу ж викликала чималу дискусію в інтелектуальному та науковому середовищі навколо теми – наявності певних паралелей між конфліктом у секторі Газа та російсько-українською війною.

Автори статті, розмірковуючи над специфікою означених подій, обґрунтовують принципову відмінність їх головних акторів, доводячи, що дії ЦАХАЛ в Палестині – це війна не проти суверенної та незалежної країни, а військові дії проти терористичної організації.

Природа російської війни проти України інша. Ця війна змінила існуючий світовий порядок, фактично зруйнувала головні принципи, які було сформовано та закріплено у Гельсінському заключному акті (1975) р., принцип суверенітету та територіальної цілісності.

Ключові слова: *палестино-ізраїльський конфлікт, Хамас, сектор Газа.*

The Palestinian-Israeli conflict has pushed news about the war in Ukraine from the first place of events in the world. The attention of the world community and public opinion began to be divided between several victims of aggression. Moreover, in fact, our country became a hostage of inter-party debates (Democrats and Republicans), which developed into an election race around Ukraine and Israel.

In general, the Hamas attack on Israel immediately caused a considerable discussion in the intellectual and scientific environment around the topic of the presence of certain parallels between the conflict in the Gaza Strip and the Russian-Ukrainian war.

Reflecting on the specifics of the mentioned events, they justify the fundamental difference of their main actors. Proving that the actions of the IDF (Tzahal) in Palestine are not a war against a sovereign and independent country, but military actions against a terrorist organization.

The nature of the Russian war against Ukraine is different. This war changed the existing world order, actually undermined the main principles that were formed and enshrined in the Helsinki Final Act (1975) – the principle of sovereignty and territorial integrity.

Keywords: *The Palestinian-Israeli conflict, Hamas, the Gaza Strip.*

Резонансний напад та терористичні акти організації Хамас проти громадян Ізраїлю поставив Україну у досить не просту геополітичну та інформаційну ситуацію. Насамперед Україна довгі роки досить індиферентно ставилася до складних подій на Близькому Сході. Політична еліта країни була переважно заклопотана європейським зовнішньополітичним вектором, при цьому Глобальний Південь переважно залишався другорядним напрямом нашої зовнішньої політики.

Активна фаза палестино-ізраїльської проблеми поставила перед офіційним Києвом завдання не лише зберегти політичну та економічну підтримку США і Заходу, а і не втратити партнерські стосунки з Ізраїлем. Останній давно викликав у українців певну симпатію як на політичному, так і на громадському рівнях. У той самий час Глобальний Південь для вітчизняних аграріїв у перспективі міг би стати економічним партнером у плані експорту їх зернової продукції.

На нашу думку, в контексті означених політичних подій можна виокремити чимало різноманітних абстрактних сюжетів «схожості». Проте можна впевнено констатувати, що конфлікт у секторі Газа та російська-українська війна – це трагедії. Останні на багато років визначатимуть тренди регіональної і глобальної політики для багатьох великих держав та військово-політичних союзів.

Україна як країна-засновниця ООН воює не за створення національної держави, а за свій суверенітет та територіальну цілісність. Таким чином, проєктувати близькосхідний конфлікт на війну в Україні, вишукувати елементи схожості можна вважати інтелектуальною потугою протягнути європейську геополітичну реальність крізь замкову щілину в масштабну інакшість палестино-ізраїльської проблеми.

Війна Росії у Європі змінила її становище не лише на пострадянському просторі, а й наклала масштабний відбиток на зміст світового порядку. Вторгнення в Україну зруйнувало колишнє порівняно збалансоване становище Росії у світі, війна надала додатковий імпульс поляризації політичним тенденціям, які характеризують сучасну міжнародну ситуацію.

У результаті російської агресії Україна фактично опинилася в колі демократичних країн-членів НАТО, ЄС, Ізраїлю. В той самий час Росія стала у ряд із радикальною частиною палестинців. При цьому бажання привласнити глобальну хвилю підтримки палестинців підштовхнула Росію у бік зближення з Іраном, одним із небагатьох відвертих союзників Росії

у війні проти України. Фактично війна створила умови для появи такого формату, як «вісь Росія-Китай-Іран», а також підштовхнула Росію та Північну Корею до встановлення стосунків робочого партнерства.

Трагедії на палестинських територіях дають Росії можливість приховувати свої злочини за інформаційним твердженням, згідно з яким Ізраїль як союзник Заходу своєю військовою операцією призводить до численних палестинських жертв. Такий інформаційно-пропагандистський підхід слугує меті відволікти від жертв, які спричинила війна Росії проти України.

*****

Історія Гази як окремої території, своєрідного сектору і Західного берега річки Йордан, починається із закінчення британського мандату на Палестину і початку першої арабо-ізраїльської війни 1948 р. Відповідно до Резолюції 181 ГА ООН, прийнятої 29 листопада 1947 р., підмандатна Палестина більшістю голосів мала бути поділена між новоутвореними єврейською і арабською державами. Території в межах сучасного анклаву Гази і Західного берега мали відійти до останньої – арабської держави Палестина. Проте такий розділ територій і загалом існування Ізраїлю як держави було цілком неприйнятним для арабських країн. Араби підмандатної Палестини і сусідні арабські країни, такі, як Єгипет, Йорданія, Сирія, Ірак, Ліван та ін., відкинули Резолюцію 181 [1]. Вони вважали її несправедливою, упередженою, такою, яка порушувала принцип самовизначення народів і статуту Ліги Націй і ООН [2].

Через незгоду, вороже несприйняття і ненависть, накопичені за десятки років з початку єврейської репатріації, спалахнув збройний конфлікт між єврейським і арабським населенням. Британським військам було наказано не втручатись, і насилля вийшло з-під контролю. Конфлікт тривав з кінця листопада 1947 р. до 14 травня 1948 р. і переріс у першу арабо-ізраїльську війну, коли євреї відвоювали територію, надану їм за Резолюцією ООН 181, і проголосили Державу Ізраїль. У результаті війни об'єднані сили арабів (регулярні війська Єгипту, Ємену, Лівану, Сирії, Іраку, Трансйорданії, Саудівської Аравії, нерегулярні формування палестинців, добровольці Арабської визвольної армії та ін.) зазнали поразки, втративши певну частку територій, призначених для держави Палестина.

З усіх територій колишньої підмандатної Палестини під контролем арабів залишились Газа і навколишні території під військовою адміністрацією Єгипту і Західний берег Йордану зі східним Єрусалимом під контролем Трансйорданії (яка згодом змінила назву на Йорданія). На цих територіях не було утворено арабську державу Палестина через політичні мотиви влади Йорданії і Єгипту. Королі Йорданії (Абдулла I (1921-1951), Талал (1951-1952), Хусейн (1952-1999)) бажали включити Західний берег у свою державу як повноправну частину Трансйорданського королівства. В той самий час влада Єгипту не хотіла інкорпорувати Газу в свою державу, як і створення окремої арабської держави на території Гази. Це було зроблено для того, щоб, пробудивши в палестинцях національну самосві-

домість, підживлюючи їхнє бажання до боротьби, використовувати палестинських арабів як інструмент проти Ізраїлю. Доволі напруженою ситуація залишалась до завершення Шестиденної війни 1967 р. У результаті цієї війни Ізраїль окупував територію сектору Гази і Західного берега і вже мав владу самотужки вирішувати їхню долю. Площа сектора Газа і Західного берега Йордану становила 365 км² з населенням близько 400-450 тис. осіб і 5,860 км² з населенням 900 тис. осіб відповідно станом на початок червня 1967 р. [3].

Саме в період ізраїльської окупації починають формуватися передумови для виникнення сектору Газа як специфічної квазідержави з радикальними і навіть терористичними угрупованнями. Втім, кінець 60-х – 70-ті роки були значно кращими для палестинців, ніж часи єгипетського і йорданського правління. В той час, як і сьогодні, Ізраїль економічно був набагато більш розвинутим за сусідні Єгипет і Йорданію. Це позитивно вплинуло на економічний добробут палестинців, багато з яких працювали в Ізраїлі (до початку першої інтифади в Ізраїлі працювали 70,000 жителів Гази) [4]. Проте згодом почалось погіршення політичної і економічної ситуації в кінці 1970-х років. Це пов'язано з приходом до влади в 1978 р. правоцентристської партії Лікуд на чолі з прем'єр-міністром Менахімом Бегіном. У рамках палестинського питання прибічники Лікуд принципово виступають проти створення палестинської держави – вони вважають, що існування держави Палестини екзистенційно загрожує мирному існуванню і інтересам Ізраїлю. В той самий час Організація Визволення Палестини (ОВП), яку на саміті Арабської Ліги в Рабаті, Марокко 28 жовтня 1974 року було визнано і проголошено «єдиним легітимним представником палестинського народу на всіх звільнених палестинських територіях» [5], мала схожу непримиренну позицію щодо факту існування держави Ізраїль. 9 пункт статуту ОВП 1968 р. стверджує, що «збройна боротьба – єдиний шлях до звільнення Палестини. Це загальна стратегія, а не просто тактична фаза...» [6]. Абсолютно радикальне, вороже сприйняття лідерами сторін одне одного не приводить ні до чого іншого, окрім загострення ворожнечі і поглиблення кризи. Лікуд розпочав політику «залізного кулака», суть якої – розширення і будівництво нових ізраїльських поселень на міжнародно визначених палестинських територіях, залякування арабів з метою спонукати їх до еміграції. Інтенсифікація цієї стратегії почалась з 1980 р., супроводжувалось постійними конфліктами між палестинцями й ізраїльською поліцією та армією. Сама Газа з початку ізраїльської окупації вперто їй протистояла збройними методами, а з 1980-го року через політику ізраїльської окупаційної влади насилля почало набирати обертів. Така ситуація, коли населення перебуває в атмосфері постійної агресії і ненависті, сприяє активному росту рівня радикалізації, особливо серед молоді.

Невід'ємним атрибутом сектору Газа є релігія. Роль ісламу в політиці Гази завжди мала більшу значимість, ніж на Західному березі, головним чином завдяки релігійній міжнародній організації під назвою «Мусульманське братство», яка знаходилась у Каїрі і мала своє відділення в Газі.

«Мусульманське братство» було масштабною панісламістською, фундаменталістською організацією, яка в Газі в основному займалась будівництвом мечетей, ісламських шкіл і просвітницькою діяльністю. В умовах зниження рівня життя жителів Газі в кінці 70-х – 80-х років, що збіглося з Іранською ісламською революцією 1979 р., яка в свою чергу надихнула палестинців, ісламський фундаменталізм у Газі почав набирати популярності. Насилля, конфлікт і ісламський радикальний фундаменталізм були основними факторами радикалізації суспільства Газі. Водночас «Мусульманське братство», активно займаючись благодійністю і розвиваючи суспільство в Газі, стрімко ставало популярним.

У цей період закладається фундамент для виникнення двох головних ісламістських терористичних організацій палестинців у Газі: Палестинського ісламського джихаду і Хамасу (Харакат аль-Мукавама аль-Ісламія), або Руху ісламського спротиву. ПД і Хамас є відгалуженнями «Мусульманського братства» і були створені як його члени в 1981 р. і 1987 р. відповідно, перша з них є більш радикальною, але меншою і слабшою, будучи, власне, військовою організацією. Більш важливим у контексті сектору Газі є Хамас, заснований імамом Ахмедом Ясіном і Абдель Азіз аль Рантісі. Він є набагато впливовішою і сильнішою організацією, оскільки, окрім військового, має й політичне крило. Постійна активна політична діяльність і ідейна відданість Хамасу палестинській справі забезпечила організації популярність серед палестинців.

У 1980-ті роки відбувалась активна боротьба між силами Ізраїлю і ОВП у Газі, на Західному березі і Лівані. Це був період, коли ОВП почала поступово втрачати військову потужність через зіткнення з військовими Ізраїлю і авторитет серед палестинців, особливо жителів Газі, через відхід від принципів неминучої збройної боротьби і невизнання Ізраїлю, закладених у Статуті ОВП 1968 р. Задля досягнення успіху в ослабленні ОВП ізраїльська окупаційна влада в Газі звернулася до принципу «розділяй і володарюй»: палестинські ісламські фундаменталісти ворогували з секулярними націоналістами і лефтистами з ОВП, а тому ізраїльська влада спонсорувала членів «Мусульманського братства». Генерал Сегев, який був на чолі військової адміністрації в 1980-ті роки, під час інтерв'ю The New York Times прокоментував це так: «Ізраїльська влада надала мені фінанси, і військова адміністрація передає їх у мечеті» [7]. Аспекти і чинники, наведені вище, і ослаблення ОВП сприяли зміцненню радикальних ісламських угруповань у Газі, які вели активну збройну боротьбу, здійснювали теракти і грали основну роль у палестинських інтифадах.

З часів Ісламської революції 1979 року Іран був головним джерелом підтримки численних радикальних ісламістських рухів і організацій на Близькому Сході, в тому числі Хамасу і ПД. Довгий час Іран був єдиним життєво важливим джерелом для цих організацій завдяки спільним інтересам і ісламській ідеології. Іранські панісламські революційні прагнення створюють загрозу секулярним і монархічним режимам ключових арабських країн у регіоні. Єгипет і країни Аравійського півострова настоюють ставляться до Хамасу і ПД через їх радикально-релігійне бачення

і покровительство Ірану, обмежуючись лише гуманітарною підтримкою сектору Газа.

Проте, попри відмінність, корінь спільних інтересів можна побачити в закликах політичних представників Ірану і статутах палестинських бойових організацій – це бажання знищити Державу Ізраїль і утворити на його території ісламську державу. Таку ціль сповідують Хамас, ПІД і ліванська політично-військова організація Хезболла. Всі три є членами «Осі спротиву» – неофіційного фактичного об'єднання іранських сателітів і проіранських військових організацій, ціллю яких є боротьба, спротив західному імперіалізму. Під західним імперіалізмом у першу чергу вони вбачають присутність США на Близькому Сході і Державу Ізраїль – сіоністське утворення, яке є головним продуктом західного імперіалізму. У Хартії Ісламського Руху Спротиву (Хамас) 1988 р. зазначається, що однією з цілей руху є боротьба проти євреїв: «Наша боротьба проти євреїв є вельми великою і дуже серйозною» [8]. Хамас за своєю суттю є релігійно-націоналістичним утворенням, і в першу чергу прагне встановлення палестинської держави з ісламським законом, тобто халіфату. Проте, окрім цього, у всіх ісламських фундаменталістів є віра у встановлення в майбутньому світового мусульманського халіфату до настання Судного Дня. В 7 статті свого статуту Хамас зв'язує цю подію з війною проти євреїв, цитуючи хадит важливого в ісламі імама аль-Буркхані: «Судний День не настане, поки мусульмани не будуть боротись з євреями (вбивати євреїв), коли єврей буде ховатись за каменем чи деревом. Каміння і дерева будуть говорити: О мусульманине, О Абдулла (слуга Божий), тут єврей позаду мене, прийди і вбий його» [9]. Ця цитата із статуту Хамасу свідчить, що їх ідейна ціль – не просто захоплення Ізраїлю, а й винищення євреїв, що є обов'язком мусульманина. Така ідея безпосередньо закріплюється в кінці 28 статті статуту Хамасу: «Ізраїль, юдаїзм і євреї кидають виклик ісламу і мусульманському народу» [10]. Ідеологічний чинник є основним елементом побудови стійких відносин, підкріпленим політичними інтересами, як і у випадку Хамасу й Ірану.

Чому основна увага акцентується на Хамасі і його підтримці Іраном, коли мова йде про сектор Газа? Тому, що саме через вплив Хамасу в Газі наразі існує квазідержавна, непідконтрольна офіційно керівництву Палестинської автономії, а суттєва фінансова і збройна підтримка Ірану забезпечує їй життєдіяльність. На місці Хамасу керувати сектором Газа мала легітимна Палестинська національна адміністрація, яка була визнана ООН і Ізраїлем у тому числі.

У 1993 р. ОВП і Ізраїль визнали одне одного і підписали угоду у Вашингтоні, чим започаткували мирний процес. Мирний процес не досяг своєї цілі, а саме – встановлення миру, мирного співіснування й утворення держави Палестина на території сектору Гази і Західного берега на основі резолюцій 242 і 338. Проте до підписання перманентної угоди з утворенням держави Палестина до цього мав бути підписаний тимчасовий договір щодо створення палестинської автономії. Це і сталось з підписанням тимчасового договору в 1995 р. у Вашингтоні (Осло II), за яким мала бути

встановлена Палестинська автономія в секторі Газа і на Західному березі. Також у рамках Ословського мирного процесу за Каїрським договором або Газа-Єрихонською угодою 4 травня 1994 р. Ізраїль мав частково вивести війська з сектору і передати владу новоствореній Палестинській національній адміністрації. Оскільки процес зрештою провалився, повне виведення військового контингенту і цивільних ізраїльтян з ліквідацією ізраїльських поселень у секторі Газа відбулося аж у серпні-вересні 2005 року за ініціативи тодішнього прем'єр-міністра Арієля Шарона. «Ціль плану була покращити безпековий і міжнародний стан Ізраїлю за відсутності мирних переговорів з палестинцями» [11].

19 березня 2005 року палестинські фракції підписали Каїрську декларацію, якою знову затвердили ОВП як єдиного легітимного представника палестинського народу і включили в ОВП Хамас і ПІД. 25 січня 2006 року на території сектору Газа і Західному березі були проведені вибори в Палестинську законодавчу раду (ПЗР). Неочікувано для міжнародної спільноти перемогу отримала партія Хамас з 44,45% голосів, отримавши 74 з 132 місць у Раді. Партія Фатх на чолі з її засновником Ясером Арафатом (який також заснував ОВП і розпочав палестинський спротив) у свою чергу отримала 41,43% і 45 місць у Раді. Це була визначна подія в рамках палестинського питання, оскільки десятки років Фатх домінував у палестинській політиці і користувався неабиякою народною популярністю. Відхід від початкових принципів неминучої боротьби до визнання і співробітництва з Ізраїлем задля створення держави Палестина в межах 1967 р. багатьма вбачалось як зрада національної місії. Натомість розчарований електорат привабив до себе енергійний і войовничий Хамас, який вів активну пропаганду корінних принципів боротьби і дискредитував на тлі цього Фатх.

Попри те, що країнами і моніторинговими групами вибори були визнані чесними, президент Буш нагадав знову про позицію США щодо Хамасу: «Партія, яка проголошує знищення Ізраїлю, є партією, з якою ми не будемо вести справи. Я не бачу, як можливо бути партнером з державою, якщо ти є прихильником її знищення» [12]. Така сама реакція була і в прем'єр-міністра Ізраїлю Єхуда Ольмерта: «Палестинська адміністрація, очолювана Хамасом, не є нашим партнером» [13]. Хамас знаходився під міжнародним тиском, оскільки відкидав Ословські мирні угоди і здійснював збройні провокації проти Ізраїлю. Фатх та інші палестинські фракції відмовились утворити єдиний національний уряд разом з Хамасом після того, коли той відмовився від заяви Квартету (спільна ініціатива ООН, ЄС, США і РФ щодо врегулювання палестино-ізраїльського конфлікту), що допомога палестинській владі буде здійснюватись у разі «... прихильності цього уряду принципам ненасильства, визнання Ізраїлю, прийняття попередніх угод і обов'язків, включаючи Дорожню мапу до миру» [14].

Врешті-решт Фатх і Хамас 8 грудня 2007 року в Мецці уклали договір щодо формування єдиного уряду, який був утворений в березні 2007 року. Проте це не поклало край ворожнечі, і організації готувались до збройного конфлікту між собою. «В червні 2007 року почалась ескалація, оскільки

ки Хамас був переконаний, що Палестинська президентська гвардія, яку з червня 2006 року тренував координатор з питань безпеки генерал-лейтенант США Кіт Дейтон, готувалась установити повний контроль над Газою» [15]. 10 червня почались збройні сутички між членами і союзниками Фатху і Хамасу в Газі. Через п'ять днів, 15 червня 2006 р. бойовикам Хамасу вдалось взяти під контроль весь сектор Газа й інституції Палестинської національної адміністрації, замінивши чиновників ПА своїми членами. Фатх цю подію називає військовим заколотом, а Хамас – превентивним ударом по силах Фатху, які завозили зброю в сектор і готувались усунути Хамас силою. Ці події стали усуненням у секторі Газа легітимної і міжнародно визнаної Палестинської адміністрації, створеної на основі домовленостей між Ізраїлем і ОВП. Фактично відбулось утворення невизнаної квазідержави, де вакуум влади був заповнений членами Хамасу. Наведене вище пояснює феномен сектору Газа і те, чому ця територія знаходиться в підвищеному міжнародно-правовому статусі.

Захоплення Хамасом влади в Газі в 2006 р. активізувало постачання зброї з Ірану, а Єгипет і Ізраїль встановили блокаду сектору – це був початок нового загострення арабо-ізраїльського конфлікту. Іран майже від початку заснування цих організацій активно надає їм фінансову підтримку, зброю власного виробництва і допомагає з виробництвом зброї в самому секторі Газа. Відповідно до даних Комітету у справах міжнародних відносин Палати представників, «фінансова підтримка Хамасу Іраном в 1995 р. дорівнювала \$30 мільйонам і коливалась від \$20 мільйонів до \$50 мільйонів щорічно між 1990 і 2000 роками» [16]. У 2002 р. аятолла Алі Хаменеї зустрівся з лідером ПД Рамаданом Шаллах у рамках конференції в Тегерані, де пообіцяв «...збільшити фінансування на 70%, щоб покрити витрати на рекрутинг молодих палестинців для суїцидальних операцій» [17]. Іран більш ніж утричі збільшив своє фінансування Хамасу за півроку до початку війни в Газі 2008-2009 рр.: «У кінці травня 2008 року деякі дані вказують на те, що Іран збільшив свою фінансову підтримку Хамасу до \$150 мільйонів для другої половини року» [18]. Напередодні війни в грудні 2008 року високопосадовці Вартових ісламської революції Ірану зустрілись у Дамаску з одним з лідерів Хамасу Кхаледом Мешалом, де було обговорено поставку зброї і спорядження організації. Як результат контрабандою було доставлено нові для Хамасу види зброї в Газу, включно ракети системи «Град», які мають набагато більшу дальність дії за кустарні ракети «Касам» місцевого виробництва [19]. Окрім фінансово-збройної підтримки, влада Ірану підтримувала Хамас тренуванням бойовиків у своїй країні і Лівані разом з бойовиками Хезболли. В 2012 році під час короткого конфлікту з Ізраїлем «...Іран, як повідомляється, постачав ПД ракети «Фажр-5», які мають дальність до 50-ти миль (80 км)» [20]. Окрім наведених даних, є багато інших численних випадків надання Іраном зброї і фінансів палестинським терористичним організаціям і висловлювання представників влади Ірану, Хамасу і ПД, які це підтверджують. Внаслідок серйозної збройної підтримки з боку Ірану Хамас і ПД мають широкий ракетний арсенал іранського виробництва, куди входять такі ракети, як «Фажр-3»,

«Фажр-5», «М302» (Сирія), а також власне місцеве виробництво різних ракет, де дальність деяких з них сягає 250 км [21].

Прямий збройний конфлікт між Газою і Ізраїлем відбувався з 2007 року, він супроводжувався трьома війнами у 2008-2009 рр., у 2014 р. і в 2023 р. з різними сутичками, нападами і вбивствами, викраденнями, обстрілами в періоди між ними. Протягом всього періоду конфлікту спостерігається тенденція не вщухання, а загострення зі зростанням смертності. З роками палестинський арсенал збільшувався і покращувався завдяки наданим Іраном ракетним технологіям і об'ємному фінансуванню з боку Катару, що в свою чергу привело до здійснення серйозніших атак на Ізраїль і сильнішої відплати у відповідь. Найкривавішою кульмінацією конфлікту є війна 2023 року. Відповідно до даних ізраїльських сил оборони, в суботу 7 жовтня, в останній день свята Сукот, близько 3000 терористів прорвали оборонний бар'єр і проникли в Ізраїль з території сектору Газа. Відповідно до інформації станом на 10 листопада внаслідок вторгнення загинуло більш ніж 270 військових і було вбито близько 1200 цивільних ізраїльтян (не включаючи іноземних громадян) [22]. Цю «операцію» було названо «Бурею Аль-Акси». У відповідь Ізраїль розпочав військову операцію під назвою «Залізні мечі», яка почалась з вигнання терористів зі своєї території, створення навколо Гази закритої воєнної зони і підготовки до наземного наступу. Водночас розпочалось активне і безпрецедентне бомбардування об'єктів у секторі Газа. 27 жовтня ізраїльські сили розпочали наступ всередині Гази. Станом на 10 листопада більше 11000 палестинців було вбито в Газі [23], точна кількість вбитих бойовиків невідома.

Слід відмітити серйозність можливих геополітичних наслідків війни між Ізраїлем і Газою 2023 року. На сьогодні це найбільший арабо-ізраїльський конфлікт з часів війни Судного Дня 1973 року, а масштабність і смертність вже давно перевищила Ліванську війну 2006 року. Певної іронічності ситуації надають слова Джейка Салівана – радника з національної безпеки США. 29 вересня 2023 року на заході, який був організований газетою «Atlantic», він розповів, що справи на Близькому Сході дедалі поліпшуються: відбувається мирний процес в Ємені, проіранські напади на військові бази США припинились, ситуація в Іраку стабільна, а «Близько-східний регіон сьогодні є спокійнішим, ніж це було за останні два десятиліття» [24]. Через тиждень відбулась організована атака Хамасу і ПЦД. Це були непередбачувані і шокуючі події для світової спільноти, які підірвали хитку стабільність на Близькому Сході і зіпсували результати багатьох дипломатичних ініціатив у регіоні, над яким тепер висить загроза руйнівної регіональної війни.

До цього моменту відбувався активний рух у напрямі нормалізації відносин арабських країн з Ізраїлем. У цьому контексті особливу політичну вагу має нормалізація відносин з Саудівською Аравією – ключовою державою в регіоні. Авраамські угоди – ініціатива адміністрації Трампа, проголошена 2020 р. і спрямована на нормалізацію відносин між арабськими країнами і Ізраїлем. Угоди були названі в честь Авраама – предка єврейського і арабського народів, які пішли від його синів Ісаака і Ізмаїла.

Угоди були підписані між Ізраїлем і ОАЕ з Бахрейном в серпні і вересні відповідно, в грудні 2020 р. до угод приєдналися Марокко і Судан. У січні 2021 р. Адміністрація Байдена активно продовжила роботу в напрямі розширення процесу нормалізації відносин Ізраїлю з Саудівською Аравією, де були певні успіхи. На саміті G20 у вересні 2023 року було оголошено про створення економічного коридору «Індія-Близький Схід-Європа», 10 вересня було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Індією, США, Саудівською Аравією, ОАЕ, Францією, Німеччиною, Італією і ЄС. Такий масштабний економічний проєкт був би сильною протиположністю китайській ініціативі «Один пояс – один шлях». Маршрут потенційного коридору з'єднує Азію і Європу в обхід Ірану і Російської Федерації. Реалізація цього проєкту стратегічно послабить вплив Ірану на арабські країни і міцно взаємопов'яже їх економіки з ізраїльською.

Проте напад проіранських Хамасу та інших палестинських збройних організацій завадив реалізації проєкту і призупинив процес нормалізації в цілому. Фундаментальна ідея Хамасу і ПД – встановлення ісламської держави Палестина військовим шляхом зі знищенням Ізраїлю із залученням ісламського світу в цю справу. З цим наміром Хамас і ПД не полишають спроби відродження нової масштабної війни між Ізраїлем і навколишніми арабськими країнами, оскільки вважають, що саме у такий спосіб можна перемогти Ізраїль і встановити Палестину. Збройне вторгнення в Ізраїль не мало на меті військово-стратегічну перемогу над Ізраїлем. Його суть полягала в тому, щоб втягнути Ізраїль у війну проти Гази і в такий спосіб підірвати процес нормалізації з арабськими країнами чи навіть втягнути їх у конфлікт з Ізраїлем. З цієї причини палестинські терористи під час вторгнення більшість дорогоцінного часу посеред військових дій витрачали на вбивство і викрадення цивільних для того, щоб поставити Ізраїль у некомфортну іміджеву ситуацію і посіяти терор серед цивільного населення, яке б підштовхнуло владу до радикальних дій. У результаті ситуація, яка склалась, геополітично сприятлива для Ірану, за допомогою зброї якого здійснюється агресія проти Ізраїлю.

Хоча процес нормалізації не було повністю зруйновано, а лише призупинено, розвиток або навіть розширення конфлікту може звести нанівець багаторічні дипломатичні зусилля, спрямовані на встановлення миру, і втягнути регіон у новий цикл війн. Незважаючи на наміри прогресивного наслідного принца і фактичного лідера Саудівської Аравії Мухаммеда Бін Салмана використати «м'яку силу» королівства і зміцнити співпрацю з навколишніми країнами, чутливість населення арабських країн до палестинської проблеми змушує діяти відповідно.

Існує потенціал переростання локальної війни між Ізраїлем і Газою в регіональну з прямим залученням інших країн. Сьогоднішня війна між Газою та Ізраїлем суттєво відрізняється від попередніх тим, що є набагато інтенсивнішою і кривавішою і, отже, може спровокувати ширший регіональний конфлікт. У першу чергу це пояснюється суттєвим зміцненням військово-політичного впливу Ірану на Близькому Сході за останні роки, який не бажає об'єднання своїх противників. Як було зазначено раніше, з

цією метою Іран створив систему недержавних акторів і сателітів у різних куточках Близького Сходу, яка має назву «Вісь спротиву». Ще до початку наземної операції Ізраїлю 27 жовтня Іран і його найсильніший недержавний сателіт Хезболла в Лівані неодноразово заявляли, що початок наземної військової операції Ізраїлю в Газі – це червона лінія, яка потягне за собою відкриття другого фронту. Хоча це не відбулось з початком операції, потенціал розширення конфлікту існує. Паралельно з нападом палестинських терористичних організацій на півночі Ізраїлю почалися обмежені щоденні перестрілки, провоковані Хезболлою. З початку конфлікту лідер організації Хасан Насралла вперше виступив 3 листопада 2023 року. Багато хто очікував, що він офіційно оголосить про вступ організації в конфлікт з відкриттям другого фронту, проте він заявив, що «...ми вже беремо участь у цій битві ще з 8 жовтня» [25]. Хоча Хезболла не наважилась на відкриту війну з Ізраїлем так само, як і Іран, верховний лідер якого Алі Хаменеї на зустрічі з головою Хамасу Ісмаїлом Ханіє сказав, що «ви не попередили нас про ваш напад на Ізраїль 7 жовтня, тому ми не вступимо у війну від вашого імені» [26], все одно існує ризик повномасштабної війни Ізраїлю з Хезболлою на території Лівану. В 2006 році напередодні другої Ліванської війни ні Ізраїль, ні Хезболла не бажали повномасштабної війни, але прорахунки в локальних сутичках все ж таки привели до неї. Багато офіцерів високого рангу Сил оборони Ізраїлю «...вірять, що війна на півночі є неминучою, що підвищує ймовірність превентивного удару Ізраїлю, який приведе до потужної відповіді зі сторони Хезболли» [27]. Представники ізраїльської влади у відповідь на інтенсифікацію обстрілів зі сторони Хезболли висунули ультиматум з вимогою втілення Резолюції 1701 РБ ООН. Резолюцію було прийнято під час Ліванської війни 2006 р., і її суть полягає у відведенні недержавних збройних сил у Лівані на 30 км на північ за річку Літані і демілітаризації цієї зони задля відсутності військових дій між Ізраїлем і угрупованнями в Лівані. Резолюція не була виконана і юридично залишається в силі. «6 грудня міністр оборони Ізраїлю Йоав Галлант погрозив відкинути Хезболлу від ізраїльських кордонів і витіснити за ріку Літані. Він висловив особисте бажання вирішити проблему дипломатичним шляхом згідно з Резолюцією 1701, але й визнав, що Ізраїль готовий вжити військових заходів, щоб досягти цієї цілі. 17 грудня Галлант знову наголосив на цій вимозі» [28].

Попередньо президент Байден попередив сторони, які спробують скористатись ситуацією, не вступати в конфлікт проти Ізраїлю, оскільки це потягне за собою пряме військово-втручання США проти них. Станом на 13 листопада дві морські ударні групи з авіаносцями «Двайт Ейзенхауер» і «Геральд» Форд вже були присутні в Середземному, Червоному морях і Індійському океані, окрім інших корабельних груп США і НАТО.

Водночас з 19 жовтня військово-політична шіїтська організація в Ємені Ансар Аллах, більш відома як Хуситський рух, який також фінансується Іраном і входить у «Вісь спротиву», розпочала запуски ракет і дронів у бік Ізраїлю із закликами підтримати і полегшити долю палестинців військовим шляхом. Вони також «...опублікували заяву..., закликаючи нації,

розташовані між Єменом і Ізраїлем, створити сухопутний коридор, щоб надати можливість серйозній військовій силі вступити в прямий бій з Ізраїлем» [29]. Запуски ракет і дронів не завдають серйозної шкоди, оскільки ПРО флоту США, Саудівської Аравії і Ізраїлю більшість з них успішно збивають. Проте така поведінка створює проблеми для дипломатичного становища Саудівської Аравії в ісламському світі. Між Саудівською Аравією і хуситами існує запекла ворожнеча з 2014 року, і сторони наразі мають намір укласти мирний договір. У цій ситуації Саудівській Аравії доводиться балансувати між Ізраїлем, хуситами і США, які намагаються завадити укладенню мирного договору.

Хусити погрожують нападати в Червоному морі на будь-які ізраїльські кораблі або кораблі третіх сторін, які прямують в Ізраїль, поки не буде припинено військову операцію в Газі. 19 листопада вони викрали вантажний корабель *Galaxy Leader*, який частково належить ізраїльському бізнесмену, але жодним чином не пов'язаний з самою державою Ізраїль чи ізраїльськими громадянами, як заявив уряд Ізраїлю. Це був перший інцидент викрадення вантажного корабля, після чого хусити продовжили атакувати або викрадати кораблі третіх сторін, «які пливли в Ізраїль». Це загрожує стабільності в районі міжнародного торгового шляху, що в свою чергу змушує міжнародне суспільство діяти: вчинення більшого тиску на Ізраїль або вжиття певних заходів проти хуситів. 18 грудня 2023 року секретар департаменту оборони США Лойд Остін опублікував заяву [30], де йдеться про формування міжнародної коаліції, в яку ввійшли США, Велика Британія, Канада, Франція, Італія, Нідерланди, Норвегія, Іспанія і Сейшели, і про початок проведення операції «Вартовий процвітання», суть якої полягає в захисті торгових кораблів у Червоному морі і Аденській затоці від хуситської загрози. На фоні війни в Газі і як один з її наслідків може бути розгорання військових дій між хуситами і міжнародною коаліцією в зоні найбільшого торговельного шляху, що ще дужче загрожує «великим полум'ям».

Також у зв'язку з війною в Газі з 17 жовтня почались напади на американські військові бази США в Сирії і Іраці за допомогою дронів. Відповідальність на себе взяв «Ісламський спротив Іраку» – об'єднання численних іракських військових організацій, таких, як Катаїб Хезболла, Асаїб Ахль Аль-Хак, Катаїб Саїд Аль-Шухада, Харакат Хезболла Аль-Нуджаба та ін. Шіїтські організації бойовиків, організовані і підтримувані Іраном, мають прямий зв'язок з Корпусом вартових Ісламської революції. Вони заявили, що це є відповіддю на злочини ізраїльського режиму проти палестинського народу і втручання США у внутрішні справи Іраку. 1 листопада Акрам Аль-Каабі – лідер Харакат Хезболла Аль-Нуджаба на соціальній платформі X заявив, що «Ісламський рух опору вирішив у військовий спосіб звільнити Ірак, і це рішення є узгодженим» [31]. Під «звільненням» мається на увазі прагнення вигнати військових США з Іраку. Активізація атак іракських бойовиків привела до відповіді з боку військових США, які починаючи з 27 жовтня завдали авіаудари по опорних пунктах бойовиків.

Війна між Ізраїлем і Газою за відсутності прямого втручання інших країн вже підпалила кілька небезпечних точок на Близькому Сході, де певні прорахунки в діях серед численних локальних перестрілок можуть привести до широкого регіонального конфлікту з імовірним втягненням у нього щонайменше Лівану, Сирії, США, Іраку. Невідомо, якими саме будуть наслідки цих подій, – це точка дислокації, напрям якої поки що точно спрогнозувати неможливо. Ситуація погіршується, і дедалі більше територій стають зонами бойових дій. Все залежить у першу чергу від дипломатичного балансування, рівня бойової обережності на місцях і закритих для публіки рішень еліт. Зрозуміло тільки те, що відбувається активна дестабілізація і дезінтеграція Близького Сходу, ризик спалаху ширшого конфлікту.

У глобалізованому цифровому світі з розвинутими системами пропаганди війна між Газою та Ізраїлем робить значний внесок у процес дестабілізації світу в цілому. Велика кількість людей у різних країнах світу з 7 жовтня почали проводити численні пропалестинські і проізраїльські мітинги. Настрої людей позначені високою емоційністю, різко виріс рівень антисемітизму і ісламофобії. Спільний звіт щодо росту антисемітизму від міністерства у справах діаспори Ізраїлю, Всесвітньої сіоністської організації і Єврейського агентства свідчить, що з 7 жовтня станом на 1 листопада кількість антисемітських інцидентів у цілому виросла на 1180%, тобто майже в 12 разів порівняно з довоєнним показником, а кількість випадків антисемітизму з елементами насилля на 330%, тобто у 3,3 разу [32]. Згідно із звітом Ради з американо-ісламських відносин, ріст ісламофобії і антиарабських сентиментів у США виріс на 216% порівняно з попереднім роком, особливо з початком війни [33].

Слід також відмітити, що в геополітичному контексті спалах цієї війни і сильна напруженість на Близькому Сході зробили підтримку Ізраїлю для США пріоритетною і зациклили ЗМІ на цих подіях, що, безперечно, відвертає увагу від війни РФ проти України. В Конгресі США ведуться дебати, чи надавати допомогу Ізраїлю і Україні разом в рамках одного законопроекту чи поокремо, і поки що це питання так і не вирішено. Напруженість на Близькому Сході підвищує ціни на нафту і ускладнює її поставки, що створює для РФ вигідну позицію надійного нафтового постачальника. Ця ситуація зближує в першу чергу РФ і Іран, в другу – Китай з ними політично і військово через протистояння інтересам спільного противника – США, якому буде складніше стримувати їх намагання змінити існуючий світовий порядок, підтримуючи своїх союзників на два, а то й на три чи більше фронтів. Розширення війни між Ізраїлем і Газою може спричинити ефект доміно з розгоранням більшої кількості конфліктів через нездатність або навіть небажання світових поліцейських підтримувати стабільність і контролювати події у світі.

Висновки. На нинішньому етапі сучасної історії існує проблемна територія під назвою сектор Газа. Ця територія керується радикальними ісламістськими угрупованнями. Витоки історії цієї території як окремого сектору – в першій арабо-ізраїльській війні 1948-1949 рр., після якої територія потрапила під окупацію Єгипту. Після Шестиденної війни 1967 р.

територія Гази опинилась під ізраїльською окупацією. Внаслідок довго-річної активної релігійно-політичної діяльності «Мусульманського братства» в Газі, постійного насилля між ізраїльтянами і палестинцями, поступової втрати боєздатності і популярності секулярно-націоналістичних організацій і головної організації палестинців ОВП лідерство захопили ісламістські радикальні формування.

Найбільшим з них є Хамас, який наразі керує сектором Газа і категорично відмовляється від мирного співіснування з Ізраїлем. У 2005 р. Ізраїль вивів свої війська з сектору Газа і дозволив там проведення виборів до Палестинської законодавчої ради. Хамас переміг на виборах у 2006 р., отримавши 44% голосів, а через кілька місяців силою усунув своїх політичних опонентів і водночас колег по владі з партії Фатх, закріпивши своє домінування в секторі. Це потягло за собою блокаду сектору з боку Ізраїлю, Єгипту, санкції США та інших країн. Владу Хамасу не було визнано міжнародною спільнотою, і вона залишається непідконтрольною легітимній Палестинській адміністрації. Це поставило сектор Газа поза міжнародно-правовим регулюванням, і на території фактично існує квазідержавою. Після захоплення членами Хамасу влади в секторі Газа почались інтенсивні постійні сутички і війни між Ізраїлем і палестинськими терористичними організаціями, які активно підтримує Іран зброєю і фінансами. Іран є найвагомішим спонсором палестинських бойовиків і фактично спровокував новий етап розгорання арабо-ізраїльського конфлікту.

Війна між Ізраїлем і Газою, яка почалась 7 жовтня 2023 року, є найсерйознішою з усіх попередніх, вона спричинила ризик регіональної війни на Близькому Сході і має значний транскордонний вплив. Крім цього, ця війна зупинила, а в деяких аспектах зруйнувала мирну взаємоінтеграцію регіону і процес нормалізації відносин між Ізраїлем і арабськими країнами. Наслідком війни є загострення дестабілізації світового порядку, зближення суперників США між собою, ріст антисемітизму й ісламофобії і створення напружених відносин між пропалестинським і проізраїльським населенням у багатьох країнах світу.

Підсумовуючи, зазначимо, що терористичні дії Хамасу проти Ізраїлю – це продовження багаторічного ланцюга нерозв'язаності проблеми державності для палестинського народу. Цей конфлікт, попри його цинічної жорстокості, поки залишається складовою регіональної проблеми Близького Сходу. Порухення суверенітету іншої країни часто називають фундаментальним правилом, яке було відкинуто в результаті вторгнення Росії в Україну. Таким чином, сукупний ефект війни, розв'язаної проти України, призвів до деглобалізації, подальшої фрагментації глобального політичного порядку та до знищення системи європейської безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A/RES/181. United Nations, November 29, 1947. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/PDF/NR003888.pdf?OpenElement>

2. Charles D. Smith. *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*. Ninth Edition. Bedford/St. Martin's, Boston, 2017. P. 327.
3. Janet Abu-Lughod. *Demographic Consequences of the Occupation*. Middle East Research and Information Project, June 1983. URL: <https://merip.org/1983/06/demographic-consequences-of-the-occupation/#:~:text=At%20the%20time%20of%20the,the%20rest%20were%20temporarily%20outside>.
4. Charles D. Smith. *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*. Ninth Edition. Bedford/St. Martin's, Boston, 2017. P.596.
5. United Nations. PLO sole legitimate representative of the Palestinian people – LAS Rabat Summit – resolution. 28 October, 1974. Clause number 2. URL: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-194621/>
6. The Palestinian National Charter: Resolutions of the Palestine National Council. Avalon Project, 1968. URL: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/plocov.asp
7. David K. Shipler. Under Gaza's calm surface: death, drugs, intrigue. *The New York Times*, March 28, 1981. URL: <https://www.nytimes.com/1981/03/28/world/under-gaza-s-calm-surface-death-drugs-intrigue.html>
8. The Covenant of The Islamic Resistance Movement. Introduction. The Avalon Project, 18 August, 1988. URL: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp
9. Ibid. Article 7.
10. Ibid. Article 28.
11. Israel Missions Around The World. Israel's Disengagement from Gaza and North Samaria (2005). URL: <https://embassies.gov.il/MFA/AboutIsrael/Maps/Pages/Israels%20Disengagement%20Plan-%202005.aspx#:~:text=The%20purpose%20of%20the%20plan,in%2025%20settlements%20were%20evicted>.
12. Aaron D. Pina. *Palestinian Elections*. CRS Report for Congress, February 9, 2006. P. 11. URL: <https://sgp.fas.org/crs/mideast/RL33269.pdf>
13. Ibid.
14. United Nations. Statement by Middle East Quartet. 30 January 2006. URL: <https://press.un.org/en/2006/sg2104.doc.htm>
15. IISS Strategic Comments. Hamas Coup in Gaza. *The International Institute for Strategic Studies*, Volume 13, Issue 05, June 2007. URL: <https://web.archive.org/web/20081020132918/http://www.iiss.org/EasysiteWeb/getresource.axd?AssetID=2571&type=full&servicetype=Attachment>
16. House of Representatives Committee documents. *Iran: A Quarter-Centure of State-Sponsored Terror*. February 16, 2005. P. 43. URL: https://commdocs.house.gov/committees/intlrel/hfa98810.000/hfa98810_0.HTM#43
17. Ibid. P. 43.
18. Charlie Szrom. *Iran-Hamas Relationship in 2008*. *Critical Threats*, 18 February 2009. URL: https://www.criticalthreats.org/analysis/iran-hamas-relationship-in-2008#_edn47b30a5ff811f1205f68b4d962254db818
19. Con Coughlin. *Analysis: Israel's Gaza offensive also confronts Iran*. *The Telegraph*, 10 January 2009. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/israel/4214324/Analysis-Israels-Gaza-offensive-also-confronts-Iran.html>
20. Daniel Levin. *History of Iran, Hamas & Islamic Jihad Ties*. *United States Institute of Peace*, 11 October 2023. URL: <https://iranprimer.usip.org/blog/2018/jul/09/iran-hamas-and-palestinian-islamic-jihad>

21. Fabian Hinz. Iran Transfers Rockets to Palestinian Groups. Wilson Center, May 19, 2021. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/irans-rockets-palestinian-groups>
22. Aaron Boxerman. What We Know About the Death Toll in Israel From the Hamas-Led Attacks. The New York Times, November 12, 2023. URL: <https://www.nytimes.com/2023/11/12/world/middleeast/israel-death-toll-hamas-attack.html#:~:text=Israel%20revised%20its%20official%20estimated,Ministry%20said%20on%20Friday%20night>
23. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update #37. 12 November, 2023. URL: <https://ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-37>
24. Gal Beckerman. "The Middle East Region Is Quieter Today Than It Has Been in Two Decades". The Atlantic, October 7, 2023. URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2023/10/israel-war-middle-east-jake-sullivan/675580/>
25. Al Jazeera. Hezbollah's Hassan Nasrallah speech on Israel-Hamas war: Key takeaways. November 3, 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/3/hezbollahs-hassan-nasrallah-speech-on-israel-hamas-war-key-takeaways>
26. Parisa Hafezi, Laila Bassam and Arshad Mohammed. Insight: Iran's 'Axis of Resistance' against Israel faces trial by fire. Reuters, November 16, 2023. URL: [https://www.reuters.com/world/middle-east/irans-axis-resistance-against-israel-faces-trial-by-fire-2023-11-15/#:~:text=DUBAI%2C%20Nov%2015%20\(Reuters\),the%20war%20on%20your%20behalf](https://www.reuters.com/world/middle-east/irans-axis-resistance-against-israel-faces-trial-by-fire-2023-11-15/#:~:text=DUBAI%2C%20Nov%2015%20(Reuters),the%20war%20on%20your%20behalf)
27. Bilal Y. Saab. The closer Israel gets to destroying Hamas, the more likely war with Hezbollah becomes. Chatham House, 17 November, 2023. URL: <https://www.chathamhouse.org/2023/11/closer-israel-gets-destroying-hamas-more-likely-war-hezbollah-becomes>
28. Sheldon Kirshner. Lebanon could be dragged into a war with Israel. The Times of Israel, December 19, 2023. URL: <https://blogs.timesofisrael.com/lebanon-could-be-dragged-into-a-war-with-israel/>
29. Tom O'Connor. Iran-Backed Houthis Threaten All-Out War on Israel by Land, Air and Sea. Newsweek 90, November 14, 2023. URL: <https://www.newsweek.com/iran-backed-houthis-threaten-all-out-war-israel-land-air-sea-1843770>
30. U.S. Department of Defense. Statement from Secretary of Defense Lloyd J. Austin III on Ensuring Freedom of Navigation in the Red Sea. December 18, 2023. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3621110/statement-from-secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iii-on-ensuring-freedom-of-n/>
31. Avin Youssef. Iraqi Islamic Resistance vows to liberate Iraq 'militarily'. North Press Agency, November 1, 2023. URL: <https://npasyria.com/en/107022/>
32. Zvika Klein. Global antisemitism soars by 1,180% amid war with Hamas. The Jerusalem Post, November 1, 2023. URL: <https://www.jpost.com/diaspora/antisemitism/article-771154>
33. Maya Yang. Islamophobia and antisemitism on rise in US amid Israel-Hamas war. The Guardian, November 10, 2023. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2023/nov/10/us-islamophobia-antisemitism-hate-speech-israel-hamas-war-gaza>

REFERENCES

1. A/RES/181. United Nations, November 29, 1947. Retrieved from <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/PDF/NR003888.pdf?OpenElement> [in English].
2. Charles D. Smith. (2017). *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*. Ninth Edition. Bedford/St. Martin's, Boston. P. 327 [in English].
3. Janet Abu-Lughod. *Demographic Consequences of the Occupation*. Middle East Research and Information Project, June 1983. Retrieved from <https://merip.org/1983/06/demographic-consequences-of-the-occupation/#:~:text=At%20the%20time%20of%20the,the%20rest%20were%20temporarily%20outside> [in English].
4. Charles D. Smith. (2017). *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*. Ninth Edition. Bedford/St. Martin's, Boston. P.596 [in English].
5. United Nations. PLO sole legitimate representative of the Palestinian people – LAS Rabat Summit – resolution. 28 October, 1974. Clause number 2. Retrieved from <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-194621/> [in English].
6. The Palestinian National Charter: Resolutions of the Palestine National Council. Avalon Project, 1968. Retrieved from https://avalon.law.yale.edu/20th_century/plocov.asp [in English].
7. David K. Shipler. Under Gaza's calm surface: death, drugs, intrigue. *The New York Times*, March 28, 1981. Retrieved from <https://www.nytimes.com/1981/03/28/world/under-gaza-s-calm-surface-death-drugs-intrigue.html> [in English].
8. The Covenant of The Islamic Resistance Movement. Introduction. The Avalon Project, 18 August, 1988. Retrieved from https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp [in English].
9. Ibid. Article 7 [in English].
10. Ibid. Article 28 [in English].
11. Israel Missions Around The World. Israel's Disengagement from Gaza and North Samaria (2005). Retrieved from <https://embassies.gov.il/MFA/AboutIsrael/Maps/Pages/Israels%20Disengagement%20Plan-%202005.aspx#:~:text=The%20purpose%20of%20the%20plan,in%2025%20settlements%20were%20evicted> [in English].
12. Aaron D. Pina. Palestinian Elections. CRS Report for Congress, February 9, 2006. P. 11. Retrieved from <https://sgp.fas.org/crs/mideast/RL33269.pdf> [in English].
13. Ibid [in English].
14. United Nations. Statement by Middle East Quartet. 30 January 2006. Retrieved from <https://press.un.org/en/2006/sg2104.doc.htm> [in English].
15. IISS Strategic Comments. Hamas Coup in Gaza. The International Institute for Strategic Studies, Volume 13, Issue 05, June 2007. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20081020132918/http://www.iiss.org/EasysiteWeb/getresource.axd?AssetID=2571&type=full&servicetype=Attachment> [in English].
16. House of Representatives Committee documents. Iran: A Quarter-Centure of State-Sponsored Terror. February 16, 2005. P. 43. Retrieved from https://commdocs.house.gov/committees/intlrel/hfa98810.000/hfa98810_0.HTM#43
17. Ibid. P. 43 [in English].

18. Charlie Szrom. Iran-Hamas Relationship in 2008. Critical Threats, 18 February 2009. Retrieved from https://www.criticalthreats.org/analysis/iran-hamas-relationship-in-2008#_edn47b30a5ff811f1205f68b4d962254db818 [in English].
19. Con Coughlin. Analysis: Israel's Gaza offensive also confronts Iran. The Telegraph, 10 January 2009. Retrieved from <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/israel/4214324/Analysis-Israels-Gaza-offensive-also-confronts-Iran.html> [in English].
20. Daniel Levin. History of Iran, Hamas & Islamic Jihad Ties. United States Institute of Peace, 11 October 2023. Retrieved from <https://iranprimer.usip.org/blog/2018/jul/09/iran-hamas-and-palestinian-islamic-jihad> [in English].
21. Fabian Hinz. Iran Transfers Rockets to Palestinian Groups. Wilson Center, May 19, 2021. Retrieved from <https://www.wilsoncenter.org/article/irans-rockets-palestinian-groups> [in English].
22. Aaron Boxerman. What We Know About the Death Toll in Israel From the Hamas-Led Attacks. The New York Times, November 12, 2023. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2023/11/12/world/middleeast/israel-death-toll-hamas-attack.html#:~:text=Israel%20revised%20its%20official%20estimated,Ministry%20said%20on%20Friday%20night> [in English].
23. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update #37. 12 November, 2023. Retrieved from <https://ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-37> [in English].
24. Gal Beckerman. "The Middle East Region Is Quieter Today Than It Has Been in Two Decades". The Atlantic, October 7, 2023. Retrieved from <https://www.theatlantic.com/international/archive/2023/10/israel-war-middle-east-jake-sullivan/675580/> [in English].
25. Al Jazeera. Hezbollah's Hassan Nasrallah speech on Israel-Hamas war: Key takeaways. November 3, 2023. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/3/hezbollahs-hassan-nasrallah-speech-on-israel-hamas-war-key-takeaways> [in English].
26. Parisa Hafezi, Laila Bassam and Arshad Mohammed. Insight: Iran's 'Axis of Resistance' against Israel faces trial by fire. Reuters, November 16, 2023. Retrieved from [https://www.reuters.com/world/middle-east/irans-axis-resistance-against-israel-faces-trial-by-fire-2023-11-15/#:~:text=DUBAI%2C%20Nov%2015%20\(Reuters\),the%20war%20on%20your%20behalf](https://www.reuters.com/world/middle-east/irans-axis-resistance-against-israel-faces-trial-by-fire-2023-11-15/#:~:text=DUBAI%2C%20Nov%2015%20(Reuters),the%20war%20on%20your%20behalf) [in English].
27. Bilal Y. Saab. The closer Israel gets to destroying Hamas, the more likely war with Hezbollah becomes. Chatham House, 17 November, 2023. Retrieved from <https://www.chathamhouse.org/2023/11/closer-israel-gets-destroying-hamas-more-likely-war-hezbollah-becomes> [in English].
28. Sheldon Kirshner. Lebanon could be dragged into a war with Israel. The Times of Israel, December 19, 2023. Retrieved from <https://blogs.timesofisrael.com/lebanon-could-be-dragged-into-a-war-with-israel/> [in English].
29. Tom O'Connor. Iran-Backed Houthis Threaten All-Out War on Israel by Land, Air and Sea. Newsweek 90, November 14, 2023. Retrieved from <https://www.newsweek.com/iran-backed-houthis-threaten-all-out-war-israel-land-air-sea-1843770> [in English].
30. U.S. Department of Defense. Statement from Secretary of Defense Lloyd J. Austin III on Ensuring Freedom of Navigation in the Red Sea. December 18, 2023. Retrieved

- from <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3621110/statement-from-secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iii-on-ensuring-freedom-of-n/> [in English].
31. Avin Youssef. Iraqi Islamic Resistance vows to liberate Iraq 'militarily'. North Press Agency, November 1, 2023. Retrieved from <https://npasyria.com/en/107022/> [in English].
  32. Zvika Klein. Global antisemitism soars by 1,180% amid war with Hamas. The Jerusalem Post, November 1, 2023. Retrieved from <https://www.jpost.com/diaspora/antisemitism/article-771154> [in English].
  33. Maya Yang. Islamophobia and antisemitism on rise in US amid Israel-Hamas war. The Guardian, November 10, 2023. Retrieved from <https://www.theguardian.com/us-news/2023/nov/10/us-islamophobia-antisemitism-hate-speech-israel-hamas-war-gaza> [in English].